

HACIFETTAH MAHALLESİ -2-

Ubeyit Mahallesi

Doğusunda ve kuzeyinde Tarhana, batısında Hacı Fettah Kabristanı, güneyinde Gurbucedit ve Fahrünnisa (Şimdi Çaybaşı) mahalleleri ile çevrilidir.

Mahalle 924/1518 yılı Yavuz Dönemi Mahalle Yazımı'nda, 79 mahalle arasında yer almakta, Kanuni döneminde iki nefer ve bir haneden ibarettir. Bu durumdan o dönemlerde Hacifettan Kabristanı'nın doğu tarafının hali bir yer olduğu anlaşılmaktadır. III. Murat Döneminde, 992/1584 yılında mahallenin mükellef sayısının 25'e ulaştığı görülmektedir. Mahallenin adının nereden geldiği bilinmemekle beraber, mahalle sınırları içerisindeki mescidin Ubeyd Mescidi adını taşımasından mahallenin adını mescitten aldığı düşünülebilir. Mescit Tahtatepen Sokağı üzerindedir. Üzerinde yapılış tarihi 1860 olarak gösterilmiştir. Mescit ahşap mescit tiplerindedir. Son zamanlarda restore edilmiştir.

Hacı Fettah Kabristanı'nın güneyi, Ubeyt Mahallesi'ne dâhilken sonradan sokak Çaybaşı Mahallesi'ne

M. Ali UZ

dâhil edilmiştir.

1264/1847-1848 tarihli ve 148 numaralı Konya Şeriye Sicili'nde 148 mahalle arasında adı geçmemektedir.

Mahallenin 2007 yılında nüfusu 233'dür.

Hoşhan Mahallesi

Hacı Fettah Kabristanı'nın kuzeyinde yer alan bu mahalle bölgenin en eski mahallelerinden birisidir. 1518 yılında mahalle, 8 nefer, 6 haneden ibarettir (Aköz-Ürekli, s. 95). Kanuni dönemi tarihsiz bir İl Yazıcı defterine göre mahalle, 20 nefer ve 14 haneden ibarettir. 992/1584 yılında III. Murat döneminde ise mükellef sayısı 71'e yükselmiştir. Hoşhan Mahallesi bu dönemde Konya'nın üçüncü büyük mahallesi durumundadır. Mahalle bundan sonra Hoşhavanata ve Hoşhavan Saatçi adıyla iki mahalleye bölünmüş ve mahalleler yazıldığı gibi, Hoşhavan şeklinde telaffuz edilmeye başlanmıştır.

Mahalleler, Hacı Fettah Mahallesi adı altında birleşinceye kadar, Hoşhan Mahallesi'nin doğusu Hoşhavanata, batı tarafı ise Hoşhavan Saatçi adlarıyla anılmıştır.

Hoşhavanata Mahallesi'nin bir Sokağı'nın adı, Ebubekir Çelebi Sokağı'dır. Bu sokak Tarhana Mahallesi'nde Şirzat Hatun Sokağı ile keşişir. Şirzat Hatun da Ebubekir elebi'nin eşidir. Bu iki ismin bu mahallelerle bir ilgileri var mı, bilemiyoruz. Eski sokak isimleri Őimdiki gibi değildi. Bir anlam ifade ederdi. Bu iki ismin mahalle ile ilgisini ozmek mümkün olmadı. Fakat Konya'da bu iki isimle ilgili olarak anlatılan bir menkıbe günümüze kadar gelmiştir. Menkıbe zet olarak Őöyle:

Dördüncü Murat, 1636 Nisan ayında Konya'ya gelişinde ordu, 40-50 kilometre uzakta iken ne geçer ve doludizgin Konya'ya gelir. nce, Zindankale'ye uğrayıp, Konya'yı haraca kesen dört zorbanın başını vurdurduktan sonra atını İç Kale'ye doğru sürer. Tahta köprüyü aşıp tepeye doğru tırmanmaya başlar. O dönemlerde kalelere atla çıkmak yaksaktır. Yaşlı ve tecrübeli kale dizdarı:

“- Bire yolsuz, attan in, yaya yr. Burası padişah kalesidir, atla çıkılmaz.”

Dördüncü Murat, adına yapılan bu ihtardan hoşlanır, fakat cevabını dizdarın yanına varınca verir;

“-Bire koca, gevezelik yapıp durma, tut padişahın atını!”

Dizdar ne büyük bir tehlike atlattığının farkındadır. Hemen padişahın ayağına kapanır. Padişah:

“-Bire Koca, karnım a nerede biraz yiyecek buluruz?” Deyince, dizdar sultanın önüne düşüp onu doğruca Dergh'a götürür. Postnişin Ebubekir elebi, sultana mükellef bir sofraya hazırlayıp karnını doyurur. Bundan memnun kalan Dördüncü Murat, Mevlevihane Mutfağı'na Soğla mahsulünden yıllık bin kuruşluk bir gelir bağışlar. Ordu Konya'ya girince de Dördüncü Murat, Çelebi Efendi'ye birkaç samur krk yollar. Çelebi Efendi bundan büyük sevinç

duyar. Fakat eşi Şirzat Hatun olgun, aynı zamanda da zeki bir hanımdır. Kocasının sevincine ortak olmaz ve Őöyle der:

“-çok sevinme, Osmanoğulları bir eliyle verdiğini öbür elleri ile geri alır. Bu kürkleri giyip de eskitme, yarın hesap sorulursa sıkılırsın” diye eşiine takılır

Aradan üç yıl geçer. Ebubekir elebi, samur kürkleri bir tagallp vasıtası gibi kullanıp, Soğla'yı haraca bağlar. Ora halkından senede bin kuruş yerine, beş bin kuruş sızdırır.

Çelebi Efendi, 1638 yılı Haziranında Dördüncü Murat'ın tekrar Konya'ya geleceğini duyunca, büyük bir sevince kapılır. Sultandan yeni ihsanlar göreceğini umar. Bu duygular inde büyük bir kalabalıkla sultanı karşılamaya koşar. Sultan o sırada Bolu beyi Abdi Paşa ile Yenişehir Beyi Őemsizade'nin boynunu vurdurmakla meşguldür. Gz Çelebi Efendi'ye takılan sultan öfkeyle gürler:

“-Bire melun, bana iki lokma et yedirdin diye Soğla halkının derisini mi yzeceksin?” Bu hiddet karşısında ne diyeceğini şaşıran elebi Efendi başının derdine düşür. Başı önüne düşmek üzere iken, elebi Efendi'ye acıyan, Őeyhlislm Yahya Efendi ile silahtar Mustafa Efendi, vaziyetin vahametini kavrayıp sultanı yatıştırmaya çalışırlar ve bunda da muvaffak olurlar. Çelebi Efendi, uzak bir yerde ikamet etmek şartıyla kellesini kurtarır.

Çelebi Efendi, sade bir külah ve bir beygir üzerinde Konya'dan uzaklaştırılırken, elebi Efendi'nin nesi var, nesi yoksa el konur, malları müsadere olunur. Dördüncü Murat tatmin olmamıştır. Şirzat Hatun'u getirtip hazinelerin yerini yoklamaya çalışır. Şirzat Hatun acı acı tebessüm ederek:

“- Őevketl sultanım, elimde ve evimde kalan hazineler, üç yıl önce

verdiğiniz üç samur kürkten ibaretir. Bunların değeri bizce pek yüksektir. Eğer sizce de öyle ise hemen getirip teslim edeyim.” deyince sultan yumuşar, mal müsaderesini kaldırır ve Çelebi Efendi'nin İstanbul'da ikametine izin verir. Şirzat Hatun'un latifesi böylece gerçek olmuş olur.

Hoşhan Mahallesi adını, 2009 yılında yapılan değişikliğe kadar adını korumuştur.

Selçuk Es kaynak göstermeden ifade ettiğine göre Hoşhan, Celaleddin Karatay'ın sadık kethüdalarından birisidir. Asıl adı, Burhan Dede'dir. Ulurmak Burhan Dede Türbesi'nde yatan zat bu zattır (Es, Muhtasar, 1/183).

Hoşhavan Saatçi Mahallesi, adını mahalledeki mescitten aldığı anlaşılmaktadır. Mescit üzerindeki tarihe göre, 19. yüzyıl sonlarına doğru yapılmıştır. Mescidin tarihinin daha eskilere gittiği muhakkaktır.

Konya'nın tanınmış ailelerinden Bayramzadeler ile Hacı Fettah Camii'nin kuzeydoğusundaki ev sahipleri de Hoşhavanata Mahallesi halkındandır.

Hoşhavan Saatçi Mahallesi'nin kuzey köşesinde kullukların evi uzun yıllar Necatibey İlkokulu olarak kullanılmış, daha sonra Taşhan'ın kuzeyindeki yerine taşınmıştır. Nuzumlalızade hattat Hacı Mustafa Efendi, Gazeteci Mustafa Ataman Hoşhavan Saatçi Mahallesi halkındandır. Mescidin karşı köşesinde Demirci tüccarlarından Kömürcü Ahmet (Öztuzcu) Efendi'nin evi Kömürcü İş Hanı haline getirilmiştir.

Doksan beş yaşlarında vefat eden Mustafa Ataman merhum, son derece dürüst ve mert bir insandı. Onun hatır için laf söylediğine hiç tanık olmadık. Hayatının son yıllarını çocukları, torunları ve yeğenleri yanında geçirdi. Her gün iki-üç cüz Kur'an-ı Kerim okuyan Mustafa Ataman Bey'le baba oğul gibi idik.

Biraz ziyarette geciksem, ev komşularından Recep Hicranlı ile “Şu kadar zamandır gelmiyor, küstüm ona” diye haber gönderir, hemen ziyaretime giderdin. Küslükten, kırgınlıktan eser kalmazdı. Vefat etmeden on beş gün önce öleceğini haber vermiş, İstanbul'daki oğlunu getirtmiş, çocukları ve çevresi ile helalleşmiş, “Vakit geldi artık” dedikten bir-iki saat sonra, şuurunu kaybetmeden şahadet getirerek ruhunu teslim etmiştir. Ne güzel ölüm değil mi?

2007 yılı nüfus sayımında Hoşhavanata Mahallesi'nin nüfusu 264, Hoşhavan Saatçi Mahallesi'nin nüfusu ise 132'dir.

Uluğbey Mahallesi

Doğusunda Karakurt, kuzeyinde Muhtar ve İhtiyareddin, batısında Sahibata, güneyinde Emir Halil ve Sahibata mahalleleri ile çevrilidir. Mahallenin eski adı, Ölübekledi (Öylebekle)'dir. Muhtelif kaynaklarda ve Şeriye sicillerinde Ölübanladı, Öylebanladı ve Öylebekledi adlarıyla da anılmıştır. Mahallenin tarihi, Selçuklu Dönemine kadar gitmekte, Karamanoğlu ve Fatih dönemi mahalleleri arasında yer almaktadır. (Konyalı, Konya Tarihi, 1964, 251)

Mahalle, Kanuni Döneminde 11 nefer, 8 haneden ibaretken, 992/1584 yılında III. Murat döneminde mükellef sayısı 49'a yükselmiştir.

Menkıbeye göre, mahallede kendi halinde, erenlerden bir zat varmış. Mahallede biri vefat edince cenaze musalla taşında iken veya kabristana götürülürken tabutun yanına yaklaşır ve ölünün kulağına, “Senin de ervahına yuh olsun” diye bağırır. Halk o zatın bu davranışını meczup diye ciddiye almaz, güler geçerlermiş. Gün gelmiş, bu zat da vefat etmiş. Cenazesi kaldırılırken mahallenin gençlerinden birisi, tabuta yaklaşır, “Senin de ervahına yuh olsun”

diye bağırınca, erenler başını tabutan kaldırıp, “Eğer onlar gibi gidiyorsam, bana da yuh olsun” demiş ve tekrar tabuta başını koymuş. Bu durum karşısında halk, “Ölü belinledi” demiş ve mahallenin adı, o olaydan itibaren Ölübanladı veya Ölübekledi şeklinde anılmaya başlamış. Sahibata Caddesi üzerinde bulunan ve mahallenin adıyla anılan kabristan da günümüzde mevcut değildir.

Yeni açılan Furkan Dede Caddesi mahalleyi ikiye bölmüş, bir zamanların meşhur Gazezler Tekkesi ve Kabristanı günümüze gelememiştir. Gazezler Mescidi ile Kömürcüler Mescidi, cadde üzerinde ve Şükran Mahallesi sınırları içerisinde kalmıştır. Gazezler Mescidi’nin güneybatısında halen küçük bir kabristan bulunmaktadır.

Mahallenin eski sokaklarından Güzle Sokağı, Bağlantı Sokağı olmuştur. Terzi Mehmet ve oğlu Recep Hicranlı Güzle sokağın sakinlerindedir. Güzle Sokağı’nın bir tarafı Emir Halil Mahallesi’ne bir tarafı ise Uluğbey Mahallesi’ne dâhildir. Hatat Ömer (Şensoy) mahallenin yetiştirdiği değerlerdendir.

Firik döneminden kalma bir kısım ailelerin bu mahallede yaşadıkları ve sonra bunların da yok oldukları söylenir.

Mahallenin 2007 yılında nüfusu 440’dır.

Tarhana Mahallesi

Mahalle doğusunda Bordabaşı, kuzeyinde Şih Ahmet ve Sungur, batısında Hacı Fettah Kabristanı, güneyinde Übeyit Mahallesi ile çevrilidir. Çevresindeki mahallelerde olduğu gibi, Tarhana mahallesi de tarihî mahallerden birisidir. Mahalle, 992/1584 yılında III. Murat Döneminde, 17 mükelleften ibarettir. Mahallenin bu tarihten önce Osmanlı mahalle politikasına uygun

olarak çevresindeki mahallelerden birisinden ayrıldığı düşülebilir. Mahallenin adı, Selçuklu emirlerinden Tarhan Bey’den gelmektedir. 1880’li yıllarda mescidin güneyinde çinilerle süslü bir türbe vardır. Bugün türbe yerinde bir kabir, çevresinde de eskiden hazire olduğu tahmin edilen bir boşluk bulunmaktadır (S. Sırrı Üçer-M. Mesut Koman, *Konya İli Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme*, 1945, s. 67).

1923 yılında Konya ve Rehberi’nin eki olarak verilen haritasında, Übeyit ve Tarhana mahalleleri, Hacı Fettah Mahallesi olarak gösterilmiştir.

Cumhuriyet’in kurulmasını müteakip mahalle mekteplerinin kapatılmasından sonra, Alemdar Mustafa Paşa İlkokulu, Tarhana Mahallesi’nde Kullukların evinde açılmıştır. Bu ev de Yazıcızade Sokağı’ndadır. Mektebin hocaları Arapkirli Ahmet Efendi, Bozkırlı Mustafa Efendi ve Veli Sabri Uyar’dır. (Mahmut Sural, “Veli Sabri Uyar’ın Defterlerinden”, Konya’nın Sesi, 11. 4. 1978)

Veli Sabri Uyar, Konya kültürüne büyük hizmeti geçmiş değerlerimizden birisi idi.

Tarihî Tarhana Mescidi de, Şirzat Hatun Sokağı üzerindedir. Mescidin güney tarafında küçük bir hazire vardır.

Belviranlı Kaşıkçı İsmail Efendi’nin, Nuzumlalı İsmail Hakkı Efendi’nin, Sürmelilerin, Dr. Ali Öğüldü’nün babası Hacı Muzaffer Öğüldü’nün evleri de aynı mahallede.

Kaşıkçı İsmail Efendi, köklü bir aileye mensuptur. Tahtatepen Camii’nde uzun yıllar görev yapmıştır. Oğlu Dr. Ali Kemal Belviranlı, Konya kültürüne büyük hizmeti geçen değerlerimizden birisidir. Zamanla genişleyen aileden çok değerli insanlar yetişmiştir.

Hoca Faruk Mahallesi

Hacı Fettah Mahallesi'nin en batı sınırında yer alan mahalle, doğuda Emir Halil, kuzeyde Sahibata, batıda Aksinne, güneyde yine Emir Halil ve Aksinne mahalleleri ile çevrilidir. Uzun Harmanlar Caddesi kuzey-güney istikametinde mahallenin ortasından geçmektedir.

Çevresindeki mahallelerin III. Murat dönemine kadar bütün mahalle listelerinde yer almalarına rağmen Emir Halil ve Hoca Faruk mahallelerinin bu listelerde yer alması, bu iki mahallenin daha önce başka isimlerle anılmış olabileceğini akla getirmektedir.

1661 yılı ve sonrası Şeriye sicillerinde ise çeşitli sebeplerle mahallenin adı sıkça geçer. Resmî kayıtlarda Hoca Faruk Mahallesi'nin adı görülmeye başlamasından itibaren Hoca Ferruh Mahallesi adına rastlanmaması, Hoca Faruk'un eski adının Hoca Ferruh olması ihtimalini hatırlatmaktadır. Nitekim S. Sırrı Üçer ve M. Mesut Koman* da, Hoca Faruk Mescidi'nin kitabesindeki Hoca Ferruh adının Hoca Faruk okunmasından kaynaklandığını ifade etmektedirler (Üçer-Koman, 1945, 63). Hakeza bölgedeki mahallelerden Emir Halil adı da ilk olarak 1840 tarihli *Konya Temettuat Defteri*'nde (gm. Nu. 10423) geçmektedir. Bu durum da bu mahallenin Hoca Faruk Mahallesi gibi daha önceleri başka bir isimle anılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Tarihî Taşcamî (Akçegizlemez) ve Emir Halil Mescidi, Hoca Faruk mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

2007 sayımında mahallenin nüfusu 755'tir.

Bölgede mahalleler ve sokaklar iç içedir. Hoşhavanata Mahallesi ile Tarhana Mahallesi arasındaki Nabi Sokağı'nın bir tarafı Hoşhavanata, karşı tarafı ise Tarhana Mahallesi'ne

dâhildir.

1264/1847-1848 tarihli ve 148 numaralı Konya Şeriye Sicili'nde, günümüzde Hacı Fettah Mahallesi'ne dâhil olan mahallelerden Bordabaşı (55 mükellef), Şeyh Ahmet (35 mükellef), Hoşhan Saatçi (27 mükellef), Sungur (23 mükellef), Karakurt (26 mükellef), Hoşhan Ata; Ata cemaati olarak (23 mükellef), Emir Halil; Emir Haliloğlu olarak (9 mükellef), Tarhana (24 mükellef) Uluğbey; Ölü Bekledi olarak (43 mükellef), Hoca Faruk (23 mükellef) adlarıyla arkaya sıralanmış, bu mahalleler arasında sadece Übeyit Mahallesi bulunmamaktadır. Bu mahalleler arasında 55 mükellefle Bordabaşı, ilk sırada yer alırken, birinci sınıf mükellef olarak 55 kuruşla en yüksek veriyi de Hoşhavan Saatçi Mahallesi ödemiştir. Mahalleler arasında sadece Übeyit Mahallesi rastlanmamaktadır. Ayrıca mahalle adlarına, Şeriye sicillerinde muhtelif sebeplerle tesadüf edilmektedir,

Mustafa Ataman'ın vefatından sonra adı, Emir Halil Camii'nin doğusunda bir Sokağa verilmiştir. Bu sokak Emir Halil Mahallesi ile Hoca Faruk Mahallesi'ni birbirinden ayırır.

Hacı Fettah Mahallesi olarak birleştirilen küçük mahalleler o kadar iç içe ve sınırları o kadar değişmiştir ki, yakın bir gelecekte bu mahalleleri biri birinden ayırıp, tarihlerini yazmak mümkün olmayacaktır.

Mahallelerde Sosyal Yaşantı

Yukarıda tanıtmaya çalıştığımız mahalleler, yaşantı itibariyle Konya'nın diğer mahallelerinden farkı olmayan mahallelerdendir. Çok katlı ev sistemine geçildikçe komşuluk münasebetleri de gevşemektedir.

Yetmiş-seksen yıl önce mahallelerdeki evlerin çoğu, tek katlı toprak

damlı evlerdir. İki katlı ahşap Konya evleri de yok değildir. Genelde evlerin önünde Konyalıların hayat veya avlu dediği küçük bahçeler vardır. Avlulu evlerle geniş bahçeli evleri biri birleri ile karıştırmamak gerekir. Bu avluların yanından binaya Sille taşı döşenmiş dar bir yoldan geçilir. Taşlık boyu ve çevresi rengârenk yaz çiçekleri ile doludur.

Küçük avluda nane, maydanoz, tere ve soğan gibi yeşillikler bulunur. O dönemlerde evlerde su şebekesi bulunmadığı için bunlar ya mahalle çeşmesinden getirilen sularla veya bahçenin bir ucundaki kuyudan çekilen sularla sulanır. Çoğu evlerde avlunun bir köşesinde de minik bir kümes ulunur. Küçük bir delikten sokağa salınan tavuklar, ailenin yumurta ihtiyacını karşılar. Evlerin çoğunda inek beslenir. İnekler sabahleyin sağıldıktan sonra, çobanın önüne katılarak otlamaya gönderilirdi.

Komşular arasında sıkı bir münasebet vardır. Erkekler işlerine gittikten, evler, sokaklar süpürülüp temizlendikten sonra ev hanımları hep bir aradadır. Çoğu işlerini birlikte yaparlar. Eğer bir komşu birkaç saat görülme merak edilip yoklanır. Şimdi komşu ölüyor da, ceset kokuktan sonra mahallelinin haberi oluyor. Komşular biri birini en çok çeşme başlarında görür.

Aileler genelde üretici aile tipidir. Yeri geldiğinde üretilen birlikte tüketilir. Mahallenin imamı, muhtarı halkın durumuna muttalidir. Yaralar hep birlikte sarılır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi mahalleler küçük, her biri, bir veya birkaç sokaktan ibarettir. Büyüyen mahalleler, Hoşhan Mahallesi'nde olduğu gibi iki veya üç mahalleye bölünür.

Mahallede ortaya çıkan ihtilaflar, mahalle büyükleri tarafından çözülür. Büyüklerin sözlerine itibar edilir, saygı gösterilir.

Her ailenin, ayın muayyen günlerinde veya muayyen aralıklarla ça-

maşır ve ekmek günleri vardır. Çamaşır için su, mahalle çeşmesinden alınır. Bir gün su çekilir, eresi günü de çamaşır yıkanır. Ekmek gününde bütün yakın komşulara taze ekmek dağıtılır. Ekmekten sonra tandıra mis gibi tandır çorbası vurulur. Her ekmek yapan, komşularına ekmek ikram ettiği için, komşularına ekmek verenin bir kaybı olmaz. Bir gün ekmek veren, ertesi günü ekmek alır. Fakat o dönemlerde hanımların işi kolay değildir.

Bayramlar sevinç, birlik ve dirliğin pekiştiği günleridir. Ramazan bayramlarında birinci günü mahalle mescidinde buluşan erkekler, mescidin yanındaki evden başlayarak bayramlaşmaya başlar. Erkeği olmayan evlerin de mutlaka kapısı çalınır, evdekilerin bayramları tebrik edilir, şeker ikramından sonra bayramlaşma devam eder. Son yıllarda bu bayramlaşma şekli tamamen terk edilmiş durumdadır. Hanımlar bayram kutlamalarına bayramdan sonra başlar, bu tebrikler haftalar boyu devam ederdi.

Mahallenin ileri gelenlerinin evlerinde fazla kalınır, burada hem biraz dinlenilmiş, hem de kahve içilmiş veya başka bir ikram alınmış olurdu. Kurban bayramlarında bayramlaşma işi ikinci bayram günü yapılırdı. Mahalleli mahallede kimin kurban kestiğini, kimin kesmediğini bilir. Ona göre kurban kesenler, kesmeyenlere kurban eti gönderirdi. Mahallede böylece kurban eti yemeyen kalmazdı. Çocuklar büyüklerin ellerini öper, onlar da çocukların bayramlıklarını teslim ederdi.

KAPI CAMII'NİN ÜÇÜNCÜ İMARININ KİTABESİ VE ŞAİRİ ZEHRÎ

Asıl adı İhyaiye olan cami, Konya Kalesi'nin At Pazarı ile Telli kapıları arasında bulunduğundan "Kapı Camii" adını almıştır. Kapı Camii, ilk defa 1658 yılında Mevlâna'nın torunlarından Konya Mevlevi Dergâhı postnişini Pir Hüseyin Çelebi tarafından yaptırılmıştır. 1811 yılında harap olan ilk cami, Eşenlerli Köse Müftü adıyla bilinen Abdurrahman Efendi tarafından yenilenmiştir. Ancak bu yapı da, 1867 Konya Çarşısı yangınında tamamen yanmıştır. Bu tarihten sonra yaklaşık iki yıllık bir süreçte bugünkü cami inşa edilmiştir. Ticarî alan içerisinde bir platform üzerine taş malzemenen, avlusuz olarak inşa edilen ve kuzey cephesinde alt katına sekiz adet dükkân yapılarak ticarî

doku ile bütünleşmesi sağlanan Kapı Camii, Şerafeddin, Sultan Selim ve Aziziye camileri ile tarihî Konya çarşısının ve kent silüetinin en önemli öğelerinden biridir.

Bu yazının kaleme alınma vesilesi olan kitabe, caminin kuzey girişi kapısının üzerindedir. Yarım daire biçimli mermer kitabenin üzerinde ve ortada "Maşallah" ibaresi; bu yazının sağında Ashab-ı Kehf (Mağara Dostları)'ten Yemlîhâ, Mekselinâ, Mislînâ, Mernûş; sol tarafında Debernûş, Şâzenûş, Kefeştetayyûş ve Kıtımîr isimleri sıralanmaktadır. Bu kuşağın altında ikili kartuşlar halinde üç satırlık şair Zehrî'ye ait aşağıdaki manzume talik hatla hakkedilmiştir:

*Himmet-i rızâ-yâb tecdid-i mücerred kasd idüb Mevlâ
Kazâ-i nârile kılmış idi bu ma'bedi imhâ*

*Mesâ'i-i cemil cümle ile bed' olub işte
Bi-lutf-i hazret-i Allah hitâm oldu behişt-âsâ
Tavâf idüüb sürûşân söyledi târihini Zehrî
Sipâs u hamd hay salât et eyleyüb ifâ
Hurrire el-Hasan el-Fahrî 1285 (1868-69)*

[Günümüz Türkçesiyle: Mevla, himmetiyle rıza bulmak, yeniden inşasını kast edip bu mabedi kaza ateşiyle imha kılmıştı.

İşte herkesin güzel mesaisi ile başlayan (bu inşa) Hazreti Allah'ın lütfüyle cennet gibi sona erdi.

Melekler tavaf ederken Zehrî tarihini söyledi; haydi namazını ifa eyleyip hamd ve dua et.

el-Hasan el-Fahrî yazdı (hattat)]

Kapı Camii ve bu kitabeyi söz konusu eden bütün araştırmacılar bu kitabenin şairinin Silleli ünlü âşık Zehrî olduğunda hemfikirdirler.

Âşık Zehrî, Sille'nin Subaşı Mahallesi'nde doğdu. Âşık Sürûrî'nin (ö. 1878?) kardeşi olan Zehrî'nin asıl adı Bekir'dir. Çiçek hastalığı sebebiyle çocukken gözlerini kaybetmesine rağmen Kur'an hıfzını tamamladı. Hayatta çektiği acılar sebebiyle Zehrî mahlâsını aldı. Kardeşi Sürûrî'nin İstanbul'da zehirlenerek öldürülmesi üzerine çektiği acılar daha da arttı. Kardeşinin ölümünden sorumlu tuttuğu saltanata düşman olup şiirlerinde onlara nefretle ilendi. Silleli Âşık Nigârî'nin (1275/1859-60-1335/1919) de ustası olan Zehrî'nin, maharetle çaldığı sazı eşliğinde güzel sesiyle terennüm ettiği destan, koşma ve türkülerinin büyük kısmı kayboldu. Kabir taşına göre vefat tarihi 1300 (1884)'dür.

Oysa Konya'da Âşık Zehrî ile aynı yıllarda yaşamış çoğu şiirlerinde de onun gibi "Zehrî" mahlasını kullanmış bir şair daha vardır: Ahmet Tahir Paşa.

Şiirlerinde "Zehrî", ara sıra da "Tâhir" mahlaslarını kullanan "Mecîdiyezâde" lakabıyla tanınan

Ahmet Tahir Paşa, 1846 (H 1265) tarihinde Konya'da doğdu. Babası Hacı Mehmet Efendi, Sille müftüsü Hacı Ali Efendi'nin oğlu olup Sille'de dünyaya gelmiştir. Ahmet Tahir Efendi, sıbyan mektebinde ilk bilgileri öğrendikten sonra yine Konya'da Baruthane civarında büyük babası Hacı Ali Efendi tarafından yaptırılan Mecidiye Medresesinde okuduğu gibi aldığı özel derslerle bilgisini arttırdı. On altı yaşına bastığı yıl ölen ve aynı adı taşıyan ağabeyi yerine askere alındı. Dönüşünde Karamanlı Hüseyin Nesip Bey'in kızı Ayşe Hanım'la evlendiyse de onun, bir müddet sonra ölümü üzerine Cenap adlı başka bir kadınla evlendi. 1863 (H 1280) tarihinde on beş yaşında iken Konya tahrirat kalemine stajyer olarak başladı. 1867 (H 1284)'de Konya Meclis-i İdaresi başkâtipliğine tayin edildi. Bir zaman sonra bazı hususi işlerini görmek üzere İstanbul'a gitmesini müteakip bu vazifesinden ayrılmak zaruretinde kaldı. Uhdesine rütbe-i salise tevcih edilince Ankara vilayeti Evkaf Muhasebeciliğine tayin olundu ve bu müddet içinde bir aralık Kırşehir'e tabi Keskin kazasına tahkik memuriyetiyle gitti. 1874 (H 1291) yılında becayişle Konya Evkaf Muhasebeciliğine memur edildiyse de üç yıl sonra buradan bazı sebepler dolayısıyla ayrılmak zaruretinde kaldı. 1877 (H 1294)'de fahrî olarak Konya Meclis-i İdaresi azalığında çalıştı. Bu müddet içinde iki ay kadar Niğde ve iki buçuk ay kadar Kayseri mutasarrıflığı vekâletinde bulunduğu gibi beş ay kadar da Ankara vilayeti Divan-ı Temyiz Riyaseti vekâletinde hizmette bulundu. 1878 (H 1296) yılında yapılan yeni adli teşkilatta Konya merkez bidayet mahkemesi ceza dairesi reisliğine getirilen Ahmet Tahir Bey, gerek Niğde, Kayseri ve Ankara'daki vekâletleri sırasında ve gerekse Konya'daki bu sonuncu vazifesi esnasında gösterdiği faaliyetleriyle takdir edilerek

muhtelif nişanlara mazhar oldu ve rütbe-i saniye sınıf-ı sanisine yükseldi. Fakat Konya'nın yerlisi ve nüfuzlularından olması, bu yüzden kendisini tarafgirlikten kurtaramaması mülahazasıyla Sivas vilayeti bidayet mahkemesi ceza dairesi reisliğine naklolundu (28 Teşrinisani 1299-29 Safer 1300). Uzaklığı dolayısıyla Sivas'a gitmeyen Ahmet Tahir Bey, nihayet Ankara vilayeti merkez bidayet mahkemesi ceza dairesi riyasetine memur edildi. (27 Kânunuevvel 1303-21 Rebiyülevvel 1302) Mehmet Memduh Paşa'nın valiliği zamanında Konya'ya gelen ve Meclis-i İdare azalığına seçilen Ahmet Tahir Bey, Ali Sururi Paşa'nın valiliği sırasında Antalya'ya giderek orada bir müddet kaldı.

Antalya'dan dönüşünde kendisine Rumeli Mirmiranlığı tevcih edilmesiyle paşalık unvanına terfi etti (R 1305). Mezkûr rütbeye erişmesinin sebepleri arasında bilhassa o tarihlerde Konya'da zuhur eden kıtlık dolayısıyla halka karşı duyduğu müşfik ilginin ve bunun neticesinde kendi kesesinden külliyetli miktardaki zahire dağıtımı ile bir hayli müddet

devam ettirdiği bedava sıcak yemek dağıtımının tesiri olmuştur. Bir aralık Aşar Nazırlığında da bulunan Ahmet Tahir Paşa, 7 Şubat 1893 (26 Kânunusani 1308-18 Recep 1310) tarihinde Konya'da ölünce, babasının da metfun olduğu Üçler Mezarlığı'na defnedildi.

Edebiyatla özellikle şiirle oldukça fazla ilgilenen Tahir Paşa, Konya valisi Ali Sururi Paşa'nın arzusu üzerine tamir edilen Alâeddin Camii için de "Tahir" mahlasıyla bir tarih kıtası kaleme almıştır.

Bu iki Zehrî'yi tanıttıktan sonra sözü tekrar mezkûr kitabeye getirdiğimizde fakir bu kitabedeki şiirin Tahir Paşa'ya ait olabileceğini düşünmektedir. Zira Silleli Zehrî'nin tespit edilebilen az sayıdaki şiirleri hep âşık tarzı şiirlerdir. Yine tespit edilebilen az sayıdaki şiirlerine göre Tahir Paşa ise klasik şiir/divan şiiri terbiyesi almış bir şairdir. Bundan dolayı o, daha çok klasik şiire yakın şiirler, özellikle de tarih kıtaları yazmıştır. Hatta biçim itibariyle âşık tarzı manzumeleri andıran şiirlerinde de klasik şiirin vezni olan aruzu kullanmıştır. Söz konusu kitabe de

biçim olarak klasik şiirimizin bir nazım biçimi olan kıt'adır. Bütün bu argümanlardan sonra Kapı Camii'nin bu kitabesindeki şiirin Silleli Zehrî'nin aksine Ahmet Tahir Paşa tarafından kaleme alındığına kuvvetle inanıyoruz.

Yeri gelmişken Kapı Camii'nin bu kitabesinden başka iki kitabesi daha vardır. Bunlardan biri batı girişindeki şu kitabedir:

*Pîr Hüseyin nesl-i Pîr kıldı binâsın ibtidâ
Anda İslâm eyledi Hakk'a salât ile du'â
Sâniyen Müftü Eşenlerlioğlu imâr eyledi
Hâkezâ anda niçe sâl ettiler farzı edâ
Âteş-i aşk-ı Hüdâ erdi vücûd iklîmine
Mahv-ı mahz oldu teveccüh eyledi Hakk'dan
yana
Ehl-i hayrât say' edüp cem' oldular bi'l-ittifâk
Dikdiler râb-ı ilâhîde bu meydâna livâ
Kıblegâh-ı müminin revnak bulur tâ haşre dek
Çün kıyâmetden bekâ gösterdi Şer'-i Mustafâ
Şevki keş-şemsi'd-duhâ buldu bu cevher târihi
Serfûrû kılson revâ ehl-i sücûda es-salâ*

[Günümüz Türkçesiyle:
Binasını ilk önce Hz. Mevlâna'nın

neslinden Pîr Hüseyin Çelebi'nin⁽¹⁾ yaptırdığı bu camide Müslümanlar Hakk'a namaz kılıp dua ettiler.

İkinci olarak Müftü Eşenlerlioğlu imar eyledi. Önce olduğu gibi (Müslümanlar) pek çok seneler (burada) farzlarını eda ettiler.

Huda aşkının ateşi vücut ülkesine eriştiğinde Hak'la Hak olup (maddi benlik yok olup) Hak'tan yana yöneldi.

Hayır sahipleri hep birlikte toplanıp çalıştılar, Allah yolunda bu meydana sancak diktiler.

Müminlerin kıblegâhı ta haşre kadar parlaklık bulur, çünkü Hz. Peygamberin şeriatı kıyamete kadar bakidir.

(Şair) Şevki, "sabah/kuşluk güneşi gibi"⁽²⁾ buldu bu cevher tarihi, se-

(1) (988/1580-81-1077/1666-67) Mevlâna Dergâhı'nın on yedinci postnişinidir.

(2) Metinde şair, "keş-şemsi'd-duhâ" ibaresiyle "cevher" tarih düşürmüştür. Bu duruma göre ibaredeki noktalı harfler olan "şın" ve "dat" dikkate alınacaktır. Bu harflerin küçük ebcedle karşılığı 1100, büyük ebcedle karşılığı 1165'tir. Bu yılların miladi karşılığı da 1688 ve 1751-52'dir. Bu tarihler ise hem caminin birinci ve ikinci yapılış tarihleriyle hem de bilinen Şevki ve Pîr Hüseyin Çelebi'nin yaşadığı tarihlerle uyumamaktadır.

lam olsun o secde ehline ki, (bu tarihe) baş eğmeleri onlara yaraşır.]

Konya'da bu dönemde yaşadığı bilinen tek şair şevkî (ö. 1305/1887-88) şerafeddin Camii'nde müezzin-dir. *Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı*'nda tek koşmasına yer verilmiştir.

Doğu girişindeki kitabe de şudur:

*İlâhî lutf ihsân et bu câmi çok rekiz olsun
Abâlisini mâmûr kul ki günden gün meziz olsun
Var idi burada bir mâbed Eşenlerlü oğlu bânisi
O nâr-ı aşkla yanub ki haşre dek heziz olsun
Yine halk eyledi Mevlâ nazîrin bizlere fazlâ
Ona sây eyleyen ihvân cihâneynde remiz olsun
Sezâ altun kalemler yaz bu mâbed târihin **Fabri**
Namâzını cemâ'atle kılan mü'min aziz olsun
1285*

[Günümüz Türkçesiyle:

İlahi lütfünü bağışla, bu cami çok sağlam olsun; topluluğunu gö-nendir ki, günden güne meziz (?) olsun.

Burada Eşenlerli oğlunun yaptır-dığı bir mabet vardı; o aşk ateşiyle yanıp mahşere kadar heziz (?) olsun.

Mevlâ yine bizlere benzerini çok-ça halk eyledi; ona çalışan dostlar iki cihanda sembol olsunlar.

Fabri, bu mabedin tarihini altın kalemler yaz; yaraşır; namazını cema-atle kılan mü'minler aziz olsun 1285/1868-69.]

Merhum Selçuk Es, bir Âşık Fabri'den söz eder. Es'e göre Fabri, Civar Mahallesi'nde 1148/1735-36 senesinde doğmuştur. Babası Dedegândan (Dedelerden) Fethi Dede'dir. Âşık'ın asıl adı Mustafa'dır. Zencirlikuyu Medresesindeki tahsilini hocalarına karşı isyan ederek yarıda bırakmıştır. Zamanın Mevlâna Dergâhı Postnişini Hemdem Mehmet Sait Çelebi Efendi Merhum'a intisap ederek onun müsaadesi ile Sulu Kahve'yi yaptırmıştır. Sulu Kahve'nin Konya'nın halk şairleri toplantılarında büyük yeri ve önemi vardır. Bu değerli halk şairinin ölüm

tarihi kati olarak bilinmemekle beraber 1840 yılından sonra olması ihtimali vardır. Es'in bu bilgilerine nazaran mezkûr kitabenin şairinin bu Fabri olması çok uzak bir ihtimaldir. Öte yandan Kapı Camii'nin Kuzey kitabesinin hattatının (hakkâkının) adı da Fabri'dir. Acaba bu Fabri'ler aynı kişi olabilir mi? Bu takdirde şair Fabri aynı zamanda hattattır.

KAYNAKLAR:

AKÇA, A. Kemal, *Sille'nin Halk şairleri*, Konya 1940, s. 89-100.

ERDOğAN, Muzaffer, "Konyalı Zehri ve şiirleri", *Konya*, Konya Ekim-Kasım 1948, sy. 120-121, s. 1-8.

[ERGUN] Sadeddin Nüzhet-Mehmed Ferid [UğUR], *Konya Vilâyeti Halkiyyât ve Harsiyâtı*, (2. bs., haz. Hüseyin Ayan), Konya, 2002, s. 187, 188-189, 202-206.

ES, Selçuk, *Büyük Konya Ansiklopedisi*, "Tahir Paşa", *Yeni Konya*, 16-19.08.1974, s. 4; Koyunoğlu Arşivi.

GAZİMİHAL, M. Ragıp, "Silleli Halk Musikicileri", *Folklor Postası*, Konya Haziran 1946, c. II, sy. 17, s.7.

IşIK, Ali, "Âşık Zehri", *Konya Ansiklopedisi*, Konya 2010, c. I, s. 349.

KARPUZ, Haşim, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya 42*, Ankara 2009, c. I, s. 195-198.

KONYALI, İbrahim Hakkı, *Âbideleri ve Kitâbeleri İle Konya Tarihi*, Ankara 1997, s. 426-427.

MUşMAL, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin-Arş. Gör. Mustafa ÇETİNASLAN, "Bir Keşif Defteri Işığında Konya Kapı Camii'nin İnşa Süreci ve Mimari Özellikleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 2/6 Winter 2009, s. 455-456, 457, 458-459.

ÖNDER, Mehmet, *Mevlâna şebri Konya (Tarihi Kılavuz)*, Konya 1962, s. 200-201.

_____, "Silleli Bir Aşk şairi Zehri", *Yeni Meram*, Konya 28 Aralık 1950, s. 2.

ÖZÖNDER, Dr. Hasan, *Sille*, Konya 1998, s. 277-280.

YENİTERZİ, Emine, "Tanzimat'tan Cumhuriyetin İlk Yıllarına Kadar Konyalı şair ve Yazarlar", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya Güz 2001, sy. 10, s. 267-275.

“KONEVİ” LAKABLI ÂLİMLER

Ömer Rıza Kehhale, (Şam,1905-1987) Arap dünyasının en tanınmış tarihçi ve araştırmacısıdır. Daha çok ansiklopedik çalışmaları olan Kehhale'nin en önemli eseri **Mu'cemül-müellifin**'dir. Bu eserde Kehhale kendi zamanına kadar Arapça eser yazan, vefat etmiş yazarları ele almıştır. Alfabetik olan bu çalışmada bir yazarın kısaca hayatından bahsedildikten sonra eserleri zikredilir. Mu'cemül-müellifin, son iki cildi indeks olmak sekiz cilt olarak basılmıştır. Kehhale'nin büyük emek mahsulü olan bu çalışmasında 19.100 isim be-

lirlemiştir.

Çalışmamızda ise Mu'cemül-müellifin içinden **Konevi (Konyalı)** mahlası ve Arapça eser vermiş müellifleri tespit etmeye çalıştık. Araştırmacılara kolaylık olsun diye cilt ve sayfa numaralarını da ekledik. Ayrıca tarih olarak önce hicri sonra miladi takvimi ekledik. Konevi lakaplı olan ve değişik alanlarda eser veren âlimler şunlardır:

ABDURRAHMAN EL-KONEVİ:

972/1565 vf. Abdurrahman b. İbrahim el-Konevi, el-Karamani. Hanefi mezhebindedir. Müfessirdir. Zilhicce ayında Konya'da vefat etti. *2-72

Eserleri: “Bahrul-ulum fi tefsiri'l-

Sarre Taş Medrese, Akşehir.

Kur'an" adlı bir eseri vardır.

ABDURRAHMAN EL-KONEVİ:

1190/1776 vf. Abdurrahman b. Abdülkerim el-Konevi, el-Amidi, Hanefi mezhebindedir. Başka ilimlerde de bilgi sahibi idi. İstanbul'a gitti ve orada vefat etti. *2-94

Eserleri: Feraizde "Şerhu's-siraciyye", Mantıkta "Şerhu'l-velediyye" adlı eserleri vardır.

ALİ EL-KONEVİ:

1216/1801 vf. Ali b Sadri el-Konevi. Lakabı Bedreddin'dir, mutasavvıf ve ehl-i tarik biriydi.

Eserleri: Vaaz ve irşad konusunda olan "Keşfü'l-esrar fi şerhi't-tarikati'l-Muhammediyye"dir. *2-451

ALİ EL-KONEVİ:

668-729/1280-1329. Ali b İsmail b. Yusuf el Konevi, et-Tebrizi, eş-Şafii, Lakabı: Alaaddin, Ebu'l-Hasan'dır. Fakih, kalamcı, usulcü, edib ve sufidir. Konya'da doğdu. Önce Kahire'ye sonrada Şam'a gitti. Şam'da kadı oldu. Zilkade ayında Şam'da vefat etti. *2-406

Eserleri: Şafi fıkhıyla ilgili "Şerhu el-Havi's-Sağır", "Muhtasar Minhaci'd-din li'l-halimi fi Şuabil-iman", "et-Tearrufi mezhebi ehli t-tasavvuf lil-Kalabazi", "Hayatü'l-Enbiya", "eş-Şafii fil usul", "el-İbtihac fi intihabi'l-minhac".

BAYEZİD EL-KONEVİ:

973 h./1575 M.'de Sağdı. Bayezid b Abdülgaaffar el-Konevi. Nahivci. *1-422

Eserlerinden bazıları: "Şerhu lübbu'l-Elbab fi İlmi'l-İrab li'l-Beyzavi", "Şerhu Tevabiu'l-Kelim" adlı eserini H.973'de bitirdi.

HALİL EL-KONEVİ:

?-1224/?- 1809 Halil b Ahmed b. Himmət el-Konevi el-Hanefi, er-Rumi. Fakih, usulcü, kalamcı ve müfessirdir. Manisâda müftülük yaptı ve orada Zilhicce ayında vefat etti. *1-680

Eserleri: "Şerhu'l-münteha es-sual ve'l-emel fi ilmi'l-usul ve'l-cidal", "Haşiyetü ala Tefsiri el-Beyzavi",

"Haşiyetü ala haşiyetü es-seyyid li şerhi'l-Adid", "Haşiyetü ala Dibace'l-Akaidi'n-Nesefiyye", "Haşiyetü ala'l-hiyel li şerhi'l-akaid"

HAMİD EL-KONEVİ:

1098/1687 vf. Hamid b. Mustafa el-Konevi. Aksaraylı'dır, Hanefi mezhebindedir. Rumeli ordusu kadılarındandı. Kıbrıs'ta vefat etti. *1-523

Fıkıh usulünden "Şerhu Mir'at" adlı eseri vardır.

HASAN EL-KONEVİ:

721-776/1321-1374 vf. Hasan b Ali b İsmail b. Yusuf el-Konevi. Aslen Konyalıdır. Lakabı Ebu Muhammed, Bedreddin'dir. Fakih, müderristir. Kahire'de doğdu. Müderris ve müftü idi. Kahire'de vefat etti. *1-565

İmam Maverdi'nin el-Ahkamüs-Sultaniye adlı eserini İhtisar/özet etti.

İBRAHİM EL-HAMEVİ EL-KONEVİ:

652-732 H./1254-1332 M. İbra-

*'Konevi' lakablı âlimler
Sahip Ata Medresesi - 1914*

him b. Süleyman el-Hamevi, el-Konevi, er-Rumi. Fakih, Hanefi mezhebindedir. Nahivci, müfessir, mantıkçı. Şam'da vefat etti.

Hanefi fikhından altı ciltlik “Şerhu el-Camiu'l-Kebir” adlı eseri vardır. “Şerhu'l-Manzume” adlı eseri iki cilttir.

İSMAİL EL-KONEVİ:

1190/1781 vf. İsmail b Muhammed b. Mustafa el-Konevi, Hanefi mezhebindedir. Lakabı: İsameddin ve Ebu'l-fida'dır. Müfessir idi. Diğer ilimlere de vakıftı. Konya'da doğdu. 19 Safer'de Şam'da vefat etti. *1-380

Eserlerinden bazıları: Tefsirden: “Haşiyetü ala Envarü't-tenzil lil-Beyzavi” (7 cilt), “Haşiyetü alel-Mukaddimati'l-Erbai li Sadriş-şeria”, “er-Risaleti'z-Zadiyye”, “er-Risaletül-İlmiyye”, “Şerhi Erbaine Hadisen”

KASIM EL-KONEVİ:

978/1570 vf. Kasım b. Abdullah el-Konevi, er-Rumi, Hanefi mezhebi fakihlerindedir. *2-644.

“Enisül-fukaha” adlı eseri vardır.

MAHMUD EL-KONEVİ:

719-758/1319-1357. Mahmud b. Ali b. İsmail b. Yusuf et-Tebrizi, el-Konevi, el-Mısri, aslen Konya'lıdır. Şafi mezhebindedir. Lakabı: Muhibiddin ve Ebu's-Senâ'dır. Fıkıh ve usul âlimidir. Mısırda doğdu. Orada eğitimini tamamladı. Müftü oldu. Kahire'de Rebiül-lahir ayında vefat etti. *3-819

Eserleri: “Şerhü Muhtasar el-Münteha” İbni Hacib'in eseri üzerinedir. Konusu fıkıh usulüdür. Bu eserini “Nihayetü'l-Muksidi'r-Râğib” diye adlandırmıştır. “İtirazad ala Şerhi'l-Hâvi”

MAHMUD EL-KONEVİ:

771/1369 vf. Mahmud b Ahmed b. Mes'ud b.Abdurrahman el-Konevi, ed-Dımişki. Hanefi mezhebindedir. İbni's-Serrâc diye de tanınır. Lakabı Cemaleddin'dir. Fakih, usulcü ve kelimci'dir. Şam'da Hanefi mezhebi kadılarındandı. Orada vefat etti. *3-797

Eserleri: Hülâsatü'n-Nihaye fi Kavaidi'l-Hidaye” (Hanefi fikhına dair), “el-İcaz fi'l-İtiraz” (edille-i şeriyeye dair), “Şerhu'l-Muğnilil-Habbazi” (usulü fıkha dair olup 3 cilttir), “Şerhu

Umdetü'l-Akaid” (Nesefi'nin Akaidi üzerinedir.) bu eserini “el-İtinad” diye isimlendirmiştir. “El-Mu'temed fi'l-ehadisi'l-Müsned (İmam-ı Azam'ın Müsned'i üzerinedir.), “el-Kelaid fi şerhi'l-akaid”, “el-Mu'temed fil-Ehadisi Müsnedi Sahihi'l-Buhari”.

MUHAMMED EL-HADİMİ:

1176/1762 vf. Muhammed b Mustafa b. Osman el-Hüseyni, el-Hadimi, en-Nakşibendi el-Hanefi. Lakabı Ebu Said'dir. Fakih, usulcü, mutasavvıf, mantıkçı, muhaddis ve müfessirdir. Anadolu'da Konya vilayetinde bulunan Hadim'de doğdu. *3-721

Eserleri:

“el-Berikatü'l-Muhammediyyefi şerhi Tarikatil-Muhammediyye”, “el-Arais ve'n-Nefais fi'l-Mantık, el-Erbain fi's-Sufiyye”, “Şerhu Mecami'l-Hakaik ve'l-Kavaidi ve Cevamiu'r-Rekaik ve'l-Kavaid fi Usulü'l-fıkıh”, “Risale fi'l-Ehadisi'z-Zaife”, “Hazinü'l-Cevahir ve Mahazinü'z-Zevahir fi'l-Kelam ale'l-Besmele min Vücuhi'ş-Şetta”.

MUHAMMED EL-HALİDİ:

1331/1913 vf. Muhammed b. Abdülmuhsin el-Bozkırı. Konya'ya yerleşti. er-Rumi. Halidiye tarikatındandır. Mutasavvıf ve ehl-i tariktendir. Konya'da vefat etti. *3-462

Eserleri: “İkazü'n-naimin”, “Baisül-mağfire fi beyanil-vahde” ve “Tenbihü'l-mukallidin”.

Açıklama: Bu zat Şeyh Muhammed Kudsi Memiş Efendi'nin oğlu Muhammed Bahaüddin Efendi'dir. Memiş ismi Arap ülkelerinde yaygın olmadığı için, bir de yazılıştaki birbirine yakın olduğu için “Muhsin” diye okumaktadırlar. Doğrusu Memiştir. Eseri 3 olarak vermişse de doğrusu “İkazü'n-naimin ve Tenbihü'l-gafilin” ile “Baisül-mağfire fi beyanil-vahde” adında iki eseri vardır.

MUHAMMED EL-KONEVİ:

1278/1861 vf. Muhammed el-Elmalı el-Konevi, er-Rumi, Hanefi mezhebindedir. Değişik ilimlerde de alimdi. *3-138

Eserleri: “Şerhu Risaleti'l-İstiare”, “Meşrebetü'l-Uyun ala Vaz'iyye li'l-Kadı Adid”, “Mazhari'l-Alimi ala

Miftahi'l-Mekalim fi'l-Münazara", "en-Namusu'l-Azam fi's-Siyaset".

MUHAMMED EL-KONEVİ:

770/ 1369 vf. Muhammed b Ahmed ed-Dımişkî, el-Konevi. Lakabı Cemaleddin'dir. Muhaddis idi. *3-68

Eseri: "el-Mu'temid fi Ehadisi'l-müsned lil-İmami'l-a'zam"

Açıklama: Yukarıda geçen Mahmud el-Konevi ile aynı şahıstır. Kehhale, burada ayrı bir şahıs gibi almıştır.

MUHAMMED EL-KONEVİ:

758/1357 vf. Muhammed b.Ali el-Konevi, Kahire'ye gitti. Şafi mezhebindedir. Lakabı: Muhibiddin ve Ebu's-senâdır. Fakih ve usulcüdür. Kahire'de vefat etti. *3-528

Eserleri: "Şerhu Münteha es-Sual ve'l-Emel fi İlmi'l-Usul ve'l-Cedel" (iki cilt)

MUHAMMED EL-KONEVİ:

1057/1646 vf. Muhammed b Abdullah en-Niğdevi, el-Konevi. Lakabı: el-Visali'dir. Kadı idi. *3-461

"Şerhu'l-Kevakibi'd-Dürriye" adlı bir eseri vardır.

MUHAMMED EL-KONEVİ:

715-788/1315-1386 Muhammed b. Yusuf b. İlyas el-Konevi. Hanefi mezhebindedir. Lakabı Şemseddin ve Ebu Abdullah'tır. Fakih, muhaddis ve diğer ilimlerde bilgili idi. Gençliğinde Şam'a geldi. Tebrizi ve diğerlerinden ilim aldı. Müderrislik görevinde bulundu. Önce Sayda ve Beyrut'a sonrada Kahire ve Kudüs'e gitti. Sonra Şam'a döndü. 5 Cemadiyelevvel'de Şam'da taundan vefat etti. *3-779-80

Eserleri: "Şerhu Mecmaü'l-Bahreyn ve Mülteka'l-Bahreyn" (10 cilt Hanefi fıkhına ait), "Şerhu telhisü'l-miftah el-Kazvini" (meanı ve beyan), "Muhtasar Şerhu Müslim" (hadis), "Muhtasar el-Mufassal li'z-Zemahşeri" (nahiv), "Şerhu Umdetü'lAkaid" (Nesefi), "Durrü'l-Bihar ala İhtilafı'l-Eimmeti'l-erbea"

ÖMER EL-KONEVİ:

980/1577 vf. Ömer b. Muhammed el-Konevi, Hanefi mezhebi fakihlerindedir. *2-578

Eseri: fıkhıta "Muhtarat" dır.

SA'Dİ EL-KONEVİ:

?-985/?- 1577 Sa'di Hamid b. Muhammed el-Kastomoni, el-Konevi, fakihdir. *1-760

Eseri: "el-Fetava'l-Hamidiyye" dir.

SADREDDİN EL-KONEVİ:

672/1273 vf. Muhammed b. İshak b. Muhammed b. Yusuf b. Ali el-Konevi er-Rumi. Lakabı: Sadreddin'dir. Mutasavvıftır. Diğer ilimlerde bilgisi vardır. Bilgilerini Muhyiddin ibni Arabî'den aldı. 60 küsur yaşında iken Konya'da vefat etti. *3-123

Pek çok eseri vardır: "İcazül-Beyan fi Keşfi Bazı Esrari Ümmü'l-Kuran", "el-Fekavik fi Müstendat-i Hükmül'-Fusus li'bniArabi", "en-Nusus fi

Karatay Medresesi 1895

Tahkiki't-Turi'l-Mahsus", "Miftahi Ekfali'l-Kulub li Mefatih Allami'l-Guyub", "Nususu Mefatih'l-Ulumi'l-ilahiyye", "el-Halayik ve'l-Mearifi'r-Rabbaniyye", "el-Lem'atin-Nuraniyye fi Halli'l-Müşkilati's-Şecereti'n-Nu'maniyye", "Erbaine Hadisen", "Nefahatü'l-İlahiyye".

VEFA MUHAMMED EL-KONEVİ:

1265-1317/1849-1899. Vefa Muhammed el-Konevi el-Mısri. Faziletli birisidir. Daru'l-Kütübül-Mısriyye müdürlüğü ve el-Kevakibil-Mısriyye dergisi yazarlarındandır. *4-73

Eserleri: "et-Tuhfetü'l-Vefaiyye f'i'l-Lügati'l-Ammiyye", "er-Reddü'l-Mübin ala Cehleti'l-Mutasavvifin"

YUSUF EL-KONEVİ:

788/1386 vf. Yusuf b. İlyas ed-Dımişki, el-Konevi. Hanefi mezhebindedir. Lakabı Şemseddin ve Ebu Abdullah'tır. İslam hukukçusudur. *4-146

Eserleri: "Dürerü'l-Bihar", "el-İkta", (her iki eserde Hanefi fikhıyla ilgilidir.)

YUSUF EL-MEVLEVİ EL-KONEVİ:

1232/1817 vf. Yusuf b. Ahmet el-Konevi, el-Mevlevi, er-Rumi. Mevlevi tarikatındandır.

Türklerin faziletlielerindedir. Arap

dili ediplerindedir. İstanbul Beşiktaş'ta Mevlevi şeyhiydi. *4-142

Eseri: "el-Minhaci'l-Kavi li Talebi'l-Mesnevi" (6 cilttir).

Sonuç olarak, 26 adet "Konevi" lakaplı müellifden **İslam hukuku** alanından **Feraizci 1, Usulcü 5, Fakih 13, Kadı 3 ve Müftü 3**'tür. Ağırıklı olarak müelliflerin hepsi **Hanefi** mezhebindedir. 2 Fakih **şafi** mezhebindedir.

Kelamcı 3, Muhaddis 3, Müfessir 5 müellif tespit edilmiştir. **Edip 1, Müderris 1, Mantıkçı 3, Nahivci 2** ve **Değişik ilimler 4** kişi belirtilmiştir.

Mutasavvif olarak 6 kişi nitelendirilmiştir. Bunlar daha çok **Mevlevi** ve **Nakşi** tarikatındandır.

Müelliflerin **vefat yerleri** olarak **İstanbul 2, Kahire 3, Kıbrıs 1, Manisa 1, Mısır 1 ve Şam 7** belirtilmiştir.

Konevi lakaplı âlimlerin Arapça olarak yazmış olduğu eserlerin sayısı ise 72'dir.

Kehhale, "**Konevi**" müellifler derken Selçuklu ve Osmanlı dönemi âlimlerini kastetmiştir. Yine "**Konevi**" tabirinden sadece Konya merkez değil, bu gün il statüsünde olan Niğde, Karaman, Antalya, Aksaray, Nevşehir bölgesini kapsadığını görmekteyiz.

Bu listenin bu kadar olduğu kanaatinde değiliz. Belki Kehhale bu kadarına ulaşmış olabilir. Konevi/Konyalı olan ve Arapça eser vermiş daha nice âlimin olduğu kanaatindeyiz.

Kaynaklar:

TDV İslam ansiklopedisi, 25. Cilt Kehhale, Ömer Rıza maddesi

Kehhale, Mucemül Müellifin Teracimü'l-Musannifi'l-Kütübi'l-Arabiyye, Beyrut 1993

Sadreddin Konevi Türbesi

